

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU CULTU-
RĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ

ANUL X | :SIBIU 16 Iunie 1911: NRUL 12.

:REDACTOR: OCT. C. TĂSLĂUANU:

Sumarul:

George Murnu .	Expoziția Tinerimii artistice din București.	Cinc. Pavelescu .	Cântec spaniol. Cântec (poezii).
Cinc. Pavelescu .	În goana artei. Fabulă. Pasărilor nopții. Yeșnicei iubite. Trandafirul și stejarul.	Ion Gărun . . .	Răsplată meritată.
		A. Călugăru . . .	Copacul (poezie).
		Ș. Rebreanu . . .	Nevasta.
		Maria Cunțan . . .	Cântece (poezie).

Cronică: Literatura ardeleană în Academie. † Ioan Adam. Cincinat scoate volum! Carmen Sylva și scriitorii români. Tipuri din Budapesta. Literatura germană la noi. „Plugarul”. Neoiobăgia. O victimă a diletantismului. Liga Culturală. † Aurel Bratu. Notițe.

Ilustrațiuni: 15 ilustrațiuni dela expoziția Tinerimii artistice din București.

Prețul unui număr: 80 bani (1 leu).

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU CULTURĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Dulcă, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Clotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Victor Eftimiu, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Șorban, I. U. Soricu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 16 cor. Ed. de lux 24 cor.
6 luni 8 " " " " 12 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 cor.

România și în Străinătate:

1 an 20 cor. Ed. de lux 30 cor.
6 luni 10 " " " " 15 "

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărei postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

A apărut:

Advocatul poporal.

Indreptar pentru poporul român

de

Dr. Dionisie Moldovan, avocat în Sibiu.

== Ediția a doua. == 384 pagini 8°. ==

Prețul broș. Cor. 2.50, legat în pânză Cor. 3.50.

De vânzare la toate librăriile din țară precum și la

editura W. Krafft în Sibiu.

Orice reproducere oprită.

Expoziția Tinerimii artistice din București.

A zecea expoziție a Tinerimii artistice — iată un eveniment vrednic de luare aminte în sărăcăcioasa noastră vieață culturală.

Zece ani de îndrăzneală, de roditoare existență și luptă solidară în mijlocul unei cumplite desorientări și desinteresări din partea marelui public. Floare scumpă a nălucirilor și nădejdelor noastre, bătută de vântul pizmei, acoperită de bruma nepăsării celor mulți! Și totuș — atâta vieață e într'ânsa! — dârză-și înalță capul la soare, beată de lumina zilei, beată de aerul ce-i răcorește rărunchii. De ani întregi îi gust mireazma de vioarele, și din mireazma ei, deși nu-i tocmai nici din grădinile dela țară, nici din parcurile împărătești, îmi țes un pânjiniș aurit de visuri și gânduri fermecate pentru ziua de mâne a neamului.

E țara noastră frumoasă — aruncă o privire numai în treacăt din tren și vei vede-o mai mândru gătită decât o mireasă; — e țara noastră bogată — aurul ei, ca și Dunărea, potolește setea atâtor țeri; — dar oricât de frumoasă și bogată e și poate fi ea din fire, niciodată vestea virtuților ei nu va trece peste hotare, împărțâșind lumii puterea ei de vieață și insuflând respectul și admirația ei, până când mâna omenească prin știința-i iscusită, prin meșteșugu-i înălțător, nu-i va da pecetia nobleții, lumina și farmecul măririi neasfințite.

Da, știu ce veți răspunde — a spus-o Ruskin de mult: întâiu pânea și îmbrăcăminte și pe urmă arta. Deci îmbunătățiri morale și materiale mai presus de toate în țară. Atâtea pete mari, atâtea răutăți umilitoare, atâtea răni adânci slufesc și sângerează trupul

acestei țeri — și tu te gândești la luxuri, la bagatele, la nimicuri?

Mai întâiu — să mă iertați — arta nu e cecece credeți; dimpotrivă, ea este una din neapăratele trebuinți ale omului, ea e o parte din rostul vieții atât al indivizilor cât și al popoarelor. Așa a fost din cele mai îndepărtate vremi, așa a rămas și va rămâne poate pe veci. Omul nu poate trăi fără artă, nici măcar sălbatecul, necum cel cu moravuri îmblânzite. Vrem să trăim, dar un traiu înfrumșețat, împodobit, înălțat cu ajutorul artei. Cel mai nevoiaș locuitor dela țară nu e mulțumit să se îndoape cu o bucată de mămăligă, să poarte pe trup o sdreanță, să se adăpostească într'o colibă de Hotentot. El vrea mai mult decât atâta, cu toată sărăcia lui — vrea ceva din „luxul“ pe care-l osândiți. Și-l vrea nu numai pentrucă prin el îi crește sufletul de plăcere, ci și vaza în fața vecinilor și deci tăria lui în ochii lor. E dar și acest „lux“ o trebuință tot atât de pōruncitoare, de vitală pentru om ca și oricare alta; ba ceva mai mult decât altele, căci încoronează opera lor.

Astfel fiind, ceice îngrijesc și poartă nefățărîtă dragoste pentru binele obștii nu trebuie să nesocotească arta, nu trebuie să-și pue ochelari ca să vază numai într'o anumită îndreptătură, nu trebuie să scadă însemnătatea nici uneia din grijile ce asigură deplina fericire sau mulțumire a celor mulți. Ei sunt datori să cuprindă cu privirea lor toate laturile vieții obștești, să caute a satisface toate nevoile, de orice natură ar fi ele. Altfel sunt unilaterali, sunt miopi și dau dovadă de mărginire. Oamenii mari și lumi-

Kimon Loghi: Un basm.

nași la minte au îmbrățișat totdeauna toate nevoile mari ale mulțimii; cu ochii de vulturi au pătruns toate adâncimile acelor nevoi și le-au găsit leacul într'o părere.

Au găsit brațe puternice, duhuri alese, de care s'au slujit pentru îndestularea marilor trebuinți, și propășirea s'a făcut paralel în toate direcțiile. La noi puțini au înțeles și au înfăptuit acest adevăr care pare atât de simplu. Laturea frumosului mai ales a fost din cele mai oropsite sau mai vitreg îngrijite. Frumosul, adevăratul frumos, care-i marca celor aleși, lipsește din viața noastră, din încunjurul nostru. Pilda cea mai vie, mărturia cea mai vorbitoare despre aceasta e capitala țerii. S'a făcut, ce e drept, mult, foarte mult de vreo zecime-două de ani pentru scoaterea ei din noroiul și orientalismul în care zăceă. S'a îndreptat, s'a curățit, s'a împodobit cu clădiri mari, cu clădiri mici albe, drăguțe, primăvăratice. Sunt strade și colțuri întregi ale orașului, care te încântă ca o idilă. Dar dacă ele au înlesnit și au luminat viața, n'au împăcat însă o trebuință mai mare, aceea care izvorește din împlinirea condițiilor impuse de o artă superioară. Ici-colo câte o încercare mai de nădejde către o direcție nouă născută din studiul și cunoștința trecutului nostru istoric. Dar ca întregime, ca dispoziție generală — ce noian, ce haos de case și strade e capitala noastră, „Parisul Orientului!“ Au lăsat-o să crească așa, uriașă și diformă, ca o buruiană a pustiului. Oare unde să ne ascundem capul în fața străinilor? A fost nepricepere sau nepăsare, a fost lipsă de patriotism, de mândrie națională în nenorocita gospodărie a acestui oraș?

Vor fi fost toate acestea, dar mai presus de toate a fost de vină neștiința noastră. Școala noastră n'a cultivat frumosul. Generații întregi au ieșit din școală fără nici un ideal în această privință. De aceea nu te vei mira dacă nu vezi nici un interes, nici o revoltă din partea nimănui în fața aspectului rușinos ce-l înfățișază capitala regatului care trebuie să fie titlul nostru de glorie, să îndreptățească toate pretențiile originii și superiorității noastre, să rezume oarecum toate progresele, toate marile noastre năzuinți către viitor.

S'a zis: stilul e omul; s'ar putea zice: capitala e țara — cel puțin în ochii străinului. Cum e capitala e și publicul nostru orașănesc: ea este exteriorizarea sufletului acestuia — îndeobște urâciune și dezordine.

Și iată în mijlocul acestei urâciuni și desordini a crescut o floare frumoasă, floarea nădejilor noastre, născută din pasiunea celor care cred în puterea vindecătoare și făcătoare de minuni a frumosului, în panaceul artei. Zece ani se sbate această floare într'un mediu neprielnic, și cu toate acestea ea înflorește și se înfiripează tot mai vârtos. Colțișorul unde ea a încolțit a devenit o bisericuță care din an în an a atras o mulțime de credincioși, căci din an în an ea își împrăștie tot mai departe parfumul, din an în an, fără trâmbițe și surle, cucerește mai mult tărâm religia ei împlânzitoare, puternică și dulce.

Este a zecea oară de când a deschis publicului porțile sale această bisericuță. Și de astădată icoanele de pe pereți — truda artiștilor noștri de frunte — umplu inimile adoratorilor cu mulțumirea și binefacerea unei liniști sfinte, a unei evlavii pe care n'o cunoaște vieața de toate zilele. Acolo sufletul tău înecat în valurile năbușitoare și tinoase ale vieții se furișază ca într'un adăpost binecuvântat, acolo se deșteaptă glasul îngerului adormit în tine, acolo sublimatele năzuinți își recapătă aripile rupte, acolo reînviază dragostea lumii și-ți descoperă miile de cătușe ce te leagă de patria ta — pământul, acolo simțirea ta se preface în ritm de poezie, gândirea ta scandează măreții de poemă.

Cum ajungi pe prag, deodată vezi că te întâmpină, înaltă și maiestooasă, o fată de împărat: e Augusta tovarășă ocrotitoare a Tinerimii: ea îți arată într'un colț al unei săli visurile ei încremenite în albul fraged și catifelat al unor petale de crini și ghiocci. Alături de ea stă un grup de măestri: e Kimon Loghi, Verona, Vermont.

Cel dintâiu, suflet meridional și îndrăgit de feeria țerii sale de naștere, îți povestește în cel mai mândru și neasemuit graiu de colorii, un basm cu Făt-Frumos și fete de împărat, în care lacul și pădurile și dealurile au reflexe de raiuri, ființele omenești grația

și gravitatea unor dumnezeiri: la lumina plăcută, potolită a unei primăveri eterne se desfășoară o natură sumptuoasă, imperială, o sărbătoare a ochilor ce-ți amintește măestrile neîntrecute, decorative ale unui Puvis de Chavannes, ale unui Arnold Böcklin, ale unui Walter Crane. În fața acestei impunătoare creațiuni simți numai decăt — și mă bucur că prevederea nu m'a înșelat altădată — că Kimon Loghi e cel mai chemat tâlmaciu al poveștilor noastre; e un Schwind al nostru, mai puțin prin desen, dar mai mult, mult mai mult prin vraja culorilor.

Verona, pătimaș închinat frumuseților pictorești ale țerii, te chiamă pe malurile Oltului; și acolo, ca dintr'un fluer păstoresc, îți cântă o falnică și fermecătoare legendă din bătrâni: Oltul răsare dintre două namili de munți și-și poartă cu sine doruri ascunse, lacrimi de suferinți neistovite, șoapte de mânie, clo-cote și scânteeri de nădejdi răsbunătoare. E un plăiu în care atât de minunat se împreună amintirile glorioase ale trecutului cu făgăduințele viitorului. Calea bătută de legiunile oțelite ale lui Traian — „Masa lui Traian“, un masiv de stâncă pe mal se ridică drept o piramidă trunchiată; — la dreapta și la stânga printre pădurile înroșite de toamnă și de vremuri șerpuesc abia străvăzute drumuri noi — șoseaua și linia ferată, — care despică stâncile și duc închinăciunile și mângăerile noastre peste hotare; plutașii, venind dela deal, salută un grup de țărani așezați pe malul drept, suflete înfrățite cu natura, fii ai plaiurilor împietrite din față, eterni ca și aceste plaiuri, nu ape care se duc, ci pietre cari rămân, și deci impasibili ca și ele în siguranța eternității lor. Printre ei un țăran bătrân, inima grupului: el leagă trecutul cu prezentul; alături de dânsul, stând în picioare drept, monumental, un tip de legionar roman — pe chipul lui se și recunosc trăsăturile severe și concentrate ale lui Octavian August, o dovadă vie a continuității cu trecutul milenar, un adevăr real și un simbol; în preajma lui alte tipuri din popor: sunt apărătorii neînfrânți ai moștenirilor glorioase. Tabloul lui Verona ne vorbește un graiu cunoscut și ne atrage cu atâta putere: e al nostru; e par'că o bucată din

Oscar Spaethe: „Gioconda“.

inima noastră viguros reflectată peste întinderea unui peisaj plin de măreție.

Al treilea maestru, Vermont, ne deschide la un alt capăt al țării o perspectivă nu mai puțin grandioasă: pe o limbă de pământ — terasa din fund — își desvăluie splendoarea un oraș nou, Constanța: în fața noastră portul cu tot complexul culorilor și cu toată înțeșita activitate ce caracteriză un port modern: silosuri, vapoare, vapoare, corăbii, luntri, marinari și hamali de toate neamurile, și marea — toate se înalță, vibrează, se mișcă, scânteie la soare și înfățișează icoana cea mai vie din vieța unui debușeu prin care se strecoară și se scurg imensele bogății ale țării. Imensitatea căii de transport al acestor bogății se și arată la dreapta în nesfârșitul mării. Tonalitatea albă predominantă în tablou, impusă de rostul decorativ al acestuia, contrastează aici printr'o fâșie albastră-neagră orizontală de un adevăr aproape simbolic — căci e vorba de singura noastră mare, îngrozitoare și binefăcătoarea Marea Neagră.

Lucrarea lui Vermont nu e o simplă copie după natură, ci o compoziție de o însemnătate deosebită; ea va rămâne de bunăseamă și ca operă de artă și ca un prețios document istoric pentru veacurile ce vin.

Cei trei maestri amintiți ne îmbie și alte câteva lucrări, în care constatăm aceleaș frumoase însușiri — visul și taina și poezia legendară în paleta lui Loghi, tăria adevărului firesc și redat deadreptul la Verona și Vermont.

Într'o altă sală, mai modestă, tro-nează pictorul Strâmbu. Pânzele lui se aleg din celelalte ca și căpșunile din iarbă. Sunt roadele unui lucru sincer și cinstit, călăuzit de un gând luminat, de un gust ales. Nu au dimensiuni, nu sunt compoziții mari și complicate. E o singură zână în preajma căreia flutură mulțumitul său suflet ca în preajma unei flori, și pe care — ca un al doilea Dante Gabriel Rossetti — o nemurește în diferite poze, în diferite momente, în diferite împrejurări; de aici o sumă de pro-

bleme de lumină, pe care artistul le desleagă în chipul cel mai armonios și fericit. Pictorul țărănilor și țărancelor devine aici un îndemânatoc luminist de un lirism dulce și discret, un orășan rafinat, în opera căruia respiră ceva din parfumul și frăgezimea florilor din buchetul ce ni-l oferă într'una din pânzele sale.

Pe lângă asta mai vin încă un număr de artiști expunători, unii formați, alții în formație, care întregesc constelația Tinerimii — mai toți cunoscuți din expozițiile anterioare. Cei mai mulți expun lucrări mai mult sau mai puțin meritoase. Am stărui bucuros asupra fiecăreia, dar descrierea lor ne-ar duce prea departe; de aceea mă voiu mărgini să le însemnez aici în treacăt cuprinzându-le dintr'o singură aruncătură de ochi:

Ștefan Popescu, care în toamna trecută a făcut o mare expoziție personală prin care ne-a dat dovada sigură de tăria și rodnicia talentului său, e reprezentat acum printr'un singur tablou, Secerișul, în care regăsim

cunoscutele-i game coloristice decorative de-o valoare artistică netăgăduită.

Simonidi ne trimite din Paris portretul d-lui Tache Ionescu, bine studiat în amănuntele lui externe, dar cu ochii stinși — probabil prins într'un moment de oboseală.

Satmari ne dă, pe lângă altele, un interior sugestiv, Mantu mai multe studii de animale, în care se recunoaște elevul maestrului din München, Zügel; Steriad un portret bun și două drăguțe vederi din Cernavoda; Resu încercări de-o naivitate conștientă prin scenele sale dela țară; Mărculescu savuroase interioruri franțuzești; Pallady un nud slab, dar un peisaj conștiincios lucrat; Poitevin între altele un cimitir interesant prin justețea notelor prinse în Sâmbăta morților; și în sfârșit Ari Murnu rafinate eleganțe mondene și impresionanta sa Munca.

Printre picturi figurează și trei lucrări originale de ale lui Henri Martin, celebrul maestru al pointilismului francez; ele însă, deși desăvârșite ca factură, prin caracterul lor exotic cu greu pot fi gustate la noi. Acelaș lucru se poate spune și despre peisajele în manieră franceză ale lui Sanilievici și Mütznier, deși acest din urmă, de astădată, în „Biserica din Giverny“ ne dă o adevărată creație artistică.

Sculptura e reprezentată prin puține lucrări. În fruntea expozanților stă Oscar Spaethe. În Quies ne dă pe regina Elisabeta șezând în jilț, cetind și lucrând, operă minuțioasă, prin care artistul arată cunoscuta sa știință de modelatură și desen. „Gioconda“ e o marmură de-o execuție fără greș; deasemenea „Bibelot“ e un nud de femeie splendid modelat. Prin toate acestea Spaethe ne dovedește că se susține la apogeul artei sale și ne făgăduiește o carieră din cele mai bine împlinite.

Storck are numai o singură marmură, un

Kimon Loghi: Reminiscență.

portret de damă: simplu, nepretențios, corect modelat cu o grație moale, cu un deosebit sentiment de formă.

Al treilea sculptor expozant e Mănescu, ale cărui animale sculptate în lemn sunt lucrate cu multă îngrijire și dragoste de adevăr și arată o răbdare care-i cea mai bună recomandare pentru autorul lor.

Recolta artistică din anul acesta nu e mare, dar nici mai mică decât cele din anii trecuți; în schimb însă ea se deosebește calitativ: prin unele pânze de dimensiuni mari ea se ridică la înălțimea expozițiilor apusene: a remarcat-o cu satisfacție însuș suveranul nostru, de aceea i-a și făgăduit tot sprijinul.

Artiștii noștri au încredințat de astădată pe toți că pot mai mult, atunci când au puțința materială. Dar această puțință materială nu o dă la noi decât statul și vreo câțiva distinși iubitori de artă, în primul rând d-nii Ion Kalinderu și Simu. Statul prin dărnicia d-lui V. Morțun, fost ministru și pasionat amator de artă, a sprijinit talentul lui Verona

și Vermont ca să dea două din cele mai frumoase decoruri pentru noul și frumosul palat al Ministerului de lucrări publice. „Din lumea basmelor“ a lui Loghi e numai un fragment din marea friză ce va decoră pereții vilei dela Turnu Severin a d-lui D. M. Burileanu.

Statul și particularii generoși pot fi siguri că mijloacele lor n'au fost date de prisos: dimpotrivă, jertfele, gustul și achiziția lor le fac onoare și le asigură recunoștința nu numai a câtorva artiști, ci și a tuturor celor ce iau parte cu sufletul la mișcarea artistică din țară.

George Murnu.

În goana artei.¹⁾

Lui Caragiale.

Nebun, sălbatec, fără frâu,
Prin arătură și prin grâu,
Peste livezi, peste câmpii,
Sărind bariere și hotare
Și șanțuri largi și garduri vii
Fugiă un cal, fugiă mai tare
Ca vântul prin pustii.
Sub el pământul tremură
Și orice piatră scăpără
Scânteietor,
Dar el, în vraja unei ținte
Pe care nimeni n'o vedeă
Fugiă, fugiă 'nainte
Mai iute, tot mereu mai iute,
Părând că 'n aprigul lui sbor

Îl poartă aripi nevăzute,
Dar în fantasticu-i transport
Frângându-și gâtul, cade mort.
Atunci măgarul ce venea
Pe drum, încet, împovorat,
Cu pasul rar, și măsurat
A exclamat: Ce animal!
Și-a răs c'un răs spiritual
Ca răsul oricărui măgar, adevărat.
Și răsul lui par'că zicea:
— Eu bănuiam dela 'nceput,
Ce s'a 'ntâmpat i se cuvine:
— De ce n'a mers și el ca mine
La pas... pe drumul cel bătut.

Fabulă.

Unui biet măgar,
Bun și cu răbdare,
Un stăpân avar
Nu-i da de mâncare
Decât niște paie,
Ce le-avea în clae.

Și-i zicea: Martine
Hai, pe chef te pune
Fiindcă pentru tine
Sunt destul de bune,
Le mănânci, trăești
Și te mulțumești.

A răbdat măgarul
Până într'o zi,
Omului nemernic
Astfel îi grăi:

— Cât de proaste fură
Paiele ce-mi dai
Vesel le mâncai
Și-am tăcut din gură
Ne 'ndrăznind vreodată
Ca să-ți cer stăpâne
Hrană mai curată.

Dar — târîie brâu,
A răcnit măgarul cu glasul adânc —
la, desfă hambarul
Și bagă-mă 'n grâu
Să vezi cum mănânc!

Publicul, săracul, când se mulțumește
Cu comedioare pline de desfrâu
E ca și măgarul ce mănâncă paie
Fiindcă nu e nimeni să-i mai dea și grâu.

¹⁾ Din volumul ce va apărea în curând.

Pasările nopții.

Într'o zi vulturul mândru,
Rege-al culmilor cărunte,
Toate pasările lumii
Le-adună p'un vârf de munte,
Și le zise: „Mi-este milă
De eterna voastră noapte...
Tremurați în fund de cuiburi
Speriate d'or ce șoapte, —
Pe când eu, dacă furtuna
Peste fruntea mea s'abate,
Fac din ochii mei oglinda
Trăsnetelor scăpărate.
Dela îngeri smuls-a Domnul
Aripi mândre pentru voi,
Ca să vă târîți aripa
Murdărită prin noroi?
Hai, spălați-le 'n seninul
După culmile înalte!
Pe albaștri munți din zare
Sborul vostru să tresalte.
Mai lăsați pădurea sumbră,
Cuibul, strașina ruină,
Și sburați din întuneric
Către vieață și lumină.
Ceru 'nalt e lumea 'n care
Suferinți și păsuri nu-s:
De muriți suind acolo,

Cel puțin cădeți de sus.
Hai, urmați-mă și 'n aripi
De vă 'ncredeți cum mă 'ncrez,
Către soare sborul vostru
Voi câtă să-l îndrumez“.

Într'un fior de bucurie
Un stol voios de sburătoare,
O rândunică, niște mierle,
Un grangur, o privighetoare
Deschiseră-aripile 'n dorul
Acestui zbor către azur,
Când bufnița și liliacul
Grăiră mândrului vultur:
„Vrei să ne scoți din umbra 'n care
De veacuri toți ai noștri dorm?
Că ești *ideea* ce ne pasă?
Noi suntem *numărul* enorm —
Și soarele-i dușmanul nostru.
Când îl privim ne-apucă plânsul;
Vom face nori de întuneric
Între pământ și între dânsul“.

D'atunci, cu aripile strânse,
Și-abiă târându-le din umăr,
Mai toți *apostolii luminii*
Se pierd întunecați de *număr*.

Veșnicei iubite.

D-lui Alex. Bellu.

De câte ori mă 'nalt cu gândul
Pe scara timpului apus.
De câte ori m'afund în noaptea
Ființei mele ne'nțelese,
Și 'n toate epocile moarte
Oricând visarea mi s'a dus,
Din umbra lor, ca o minune
Tot chipul tău 'nainte-mi iese!

Căci am trăit sub alte forme
Și numai azi renasc la vieață.
În glasul meu care te 'ncântă
Vibrează numai un ecou.
Am sărutat cu alte buze
Aceleași mâni și-aceeaș față
În vremi de fală, când în ochi-mi
Sclipeă un suflet de erou!

Eră o toamnă 'ntârziată,
Tu stai cu amforele goale
Lângă fântâna unde seara
Veneau mioarele să bea.
O lacrimă picând din ochi-ți
Brazdă în apă rotoagoale
Și 'n clipa sărutărei tale
Pe cer s'a mai aprins o stea!

D'atunci și ani, și veacuri multe
Ca niște clipe se topiră,...
Pe unde-a fost fântâna veche
Poate pădure e de brazi,
Și marea s'a schimbat în munte,
Și munții 'n praf se risipiră,
Dar sărutarea ta păgână
Îmi arde buzele și azi!

Trandafirul și stejarul.

Cel mai obraznic din stejari
 Certă modestul trandafir:
 — Zău, de 'ndrăzneala ta mă mir,
 Cu mine tu să te compari?
 Cu vârful meu eu sparg azurul
 Și sunt prieten cu vulturul,

Și rădăcina-mi nu e 'n stare
 Trei oameni s'o cuprindă;
 Ar trebui să mă admiri!

— Așa e, dar tu faci doar ghindă
 Și eu fac trandafiri.

Cântec spaniol.

D-lui Paul Catargiu.

Infanta, fragedă și fină,
 În ochi cu ape de opal
 Pe când se 'nalță din grădină
 Acorduri vagi de mandolină
 Visează 'n rochia ei de bal!

În păru-i blond o roză moare
 Și 'n ochi îi scapără-o scânteie.
 E bal la curte, sărbătoare
 Dar Ea întreabă visătoare
 Pe cavaleri iubirea ce e?

Văzându-i, fruntea de lumină
 Mai toți se 'ncurcă, tac, o mint.
 Un duce-i strânge mâna lină,
 O mai salută și se 'nclină
 Zâmbind în barba-i de argint.

Sinaia, 1909.

Iubirea ce e? Parc'o doare
 Tăcerea lor chinuitoare.
 Însă copila vrea să știe
 Fiindcă instinctul ei pătrunde,
 Fermecătoarea poezie
 A tainei care i s'ascunde!

Un paj cu ochii de safir,
 Frumos, sub manta-i de mătase,
 În mâni c'un roșu trandafir
 Spre un boschet se îndreptase.
 Cum l-a zărit s'a dus la el
 Și l-a 'ntrebat iubirea ce e?
 Și pajul, blând ca o femeie
 În ochii-i lung când s'a uitat
 Infanta s'a cutremurat
 Și de atunci iubirea ce e
 Pe nimeni n'a mai întrebat!

Cântec.

Pentru Leon Ghika.

Nu, floarea ce-ți doarne pe sâni
 Ca albă aripă de fluturi,
 Fecioară cu ochii păgâni
 În brațele-mi nu, să n'o scuturi.

Nici voalul pe care l-ai pus
 Să nu te ghicească vecinii,
 Nu-l scoate! Cu frunțile 'n sus,
 Ce albi și ce nobili sunt crinii!

Tu știi că în lume e scris
 Iubirea să nu fie vis.
 Nebun poate sunt, însă eu
 Vreau vis să rămâie mereu!

Păstrează-ți iluzia, mie
 Mi-e frică, fecioară iubită,
 Că n'o să te fac fericită
 Cu inima mea cea pustie.

Am spus la o alta întâiu
 Cuvinte de patimă pline...
 Când știu c'am mințit-o pe ea
 La ce să te mint și pe tine?

Cincinat Pavelescu.

Răsplată meritată.

Cum ieșiam de-acasă și treceam pe stradă, deodată, de subt un gang, îmi răsări înainte un sergent de stradă și mă oprî brusc în loc. Duse mâna la chipiu salutând, și începî să bolborosească, spunând parecă o lecție nu tocmai bine învățată pe dinafară: — Fiindcă eu acuma am familie grea și leafa-i mică... vă rog, dumneavoastră puteți... o slujbă ceva... itident ori camerist la Bangă... trăiți!

Îmi adusei aminte. Nevastă-mea îmi spusese că sergentul de zi știricise așa de mai multeori prin bucătărie cam ce fel de slujbă oi fi având eu, și dacă am pe undeva vr'o trecere. Se vede că servitoarea îi va fi spus cine știe ce prăpăstii, de-a căpătat bietul om un respect așa de mare de mine, încât și-a uitat legătura dintre fraze și n'a putut îngână decît propozițiile principale. Mi-eră de ajuns ca să-l înțeleg, dar vai! nu și ca să-i pot ajută ceva.

„Îmi pare rău, prietene, dar nu cunosc pe nimenea din cei mari, nici dela Bancă nici de aiurea; rău ți-a spus cine ți-a spus; s'a lăudat“.

Pe când treceam înainte, văzui cu coada ochiului cum omul meu lăsă brațul moale în jos, uitându-se lung. Iar mai târziu, când m'am întors, am și putut constată cât de adânc scăzusem în considerația lui, — căci nu numai că nu-mi mai ieși întru întâmpinare din gang, dar când mă zări, întoarse spatele și se afundă în curte.

*

Mă uitam la el, a doua zi, din fereastră, cum se plimbă tacticos de-alungul străzii. La ce s'o fi gândind el oare acuma? S'o fi gândind la bandele de derbedei ce începuseră să cutriere de câtăva vreme mahalalele, la faimoșii Boboc, Pascu și cu Moacă, trei căpetenii de răutăți, cari ajunseră spaima locuitorilor pașnici și a cârciumarilor de prin împrejurimi, dar mai ales a sergenților de oraș, — sau o fi chibzuind cam pe unde să stea p'aici prin partea locului vr'un boier mai simandicos, mai filótim, și cu mai multă trecere pela ministere sau pela Bangă?...

Dintr'unul sau dintr'altul din aceste gânduri, îl văd deodată tresărind. Un semnal a răsunat de undeva dintr'o stradă apropiată, apoi altul. Sergentul le-a cunoscut; — trebuiau să fie semnale de alarmă, de mare primejdie, — căci iată-l apucându-și tesacul cu stînga, infundându-și chipiul cu dreapta, și croind-o în pas gimnastic.

Abia-l văzui dispărând la colțul străzii, o învălmășală vagă de strigăte îmi isbi urechea, apoi deodată, pe rînd, răsunară cinci împuşcături, și mai târziu, ca un epilog, a șasea.

Lumea alergă nebună în partea aceea, și dela o vreme mai că eram și eu ispitit să mă cobor să văd ce putea să fie, — când văzui pe bucătăreasa mea întorcându-se găfăind, și făcându-mi semne de groază; s'aștept dar ștafeta aceasta.

Iată ce se întâmplase: Prin apropiere, este un sanatoriu de boale nervoase. Un biet neurastenic, ademenit, se vede, cu vorbe, fusese adus cu o trăsură, — dar când îl coborîră și se văzî în fața porții sanatoriului, fu cuprins de furie, începî să lovească în dreapta și în stînga, se smâci din mâinile ce voiau să-l țină în loc, și o luă la fugă. Strigăte disperate treziră pe un paznic al ordinei care moșăia ceva mai departe, pe o bancă. — Puneți mâna! nu-l lăsați! după el! — Fluierături se amestecau cu țipete, și atunci se repezise și sergentul meu într'ajutor. Spre nenorocirea lui, bietul, — căci cum venea să taie drumul nebunului, acesta se oprî deodată, scoase un revolver și trase de cinci ori în direcția lui. De geaba acum sergentul ferî din cale, îngrozit de moarte, căci nebunul făcându-și iar vînt înainte, se mai întoarse odată din fugă și descărcă și ultimul glonț. De astă dată sergentul se prăbuși la pămînt.

„L-a împuşcat în cap, la ureche; nu cred să mai scape. L-am văzut eu cum trăgea de moarte când l-au ridicat în birjă... Nu mai ajunge ăla viu la spital!“

Omul e înclinat firește să creadă întotdeauna ce e mai rău, când e vorba de alții;

Ip. Strâmbu: Femeie cosând.

— dar eu par'că totuș aveam o presimțire că lucrurile n'aveau să ia o întorsătură tocmai așa de tragică. Nu-mi puteam cu nici un preț închipui pe omul pe care adineaori îl văzusem bălăbănindu-se agale pe-aici pe dinaintea ferestrei mele, în ipostaza de victimă, de martir al datoriei.

Presimțirea nu m'a înșelat, căci peste vreo două zile iată ce am cetit într'un ziar din capitală.

„Se știe că cu ocazia internării unui nebun în sanatoriul... sergentul de oraș Daraban Ștefan, a primit în cap unul din gloanțele cu care nebunul a căutat să se scape de urmărire.

Rănitul a fost internat la spitalul Filantropiei.

Aseară medicul primar i-a scos glonțul din cap, de față fiind și d-l prefect al poliției.

Luând bucata de fier, prefectul l-a dat chiar rănitului, spunându-i:

„Păstrează-l în amintirea îndeplinirii datoriei!”

Și cum rănitul se simțea slab, a fost reținut în spital.

Azi la ora 10 dimineața, Ștefan Daraban, a fost pansat din nou și lăsat să părăsească spitalul.

El a venit direct la poliție unde domnul prefect l-a primit cu un ceremonial deosebit.

În fața inspectorilor de poliție, prefectul a ținut lui Daraban o scurtă cuvântare și apoi punându-i pe piept medalia „Bărbăție și Credință” clasa a II-a i-a spus:

„Bravii o merită!”

Gestul d-lui prefect al poliției să fie de exemplu tuturor.”

Inimosul articolaș purtă titlul „Răsplată meritată”. Eu însă mă gândeam: Desigur de-acuma sergentul Daraban n'o să mai aibă nevoie de protecția nimănuia ca să se salte din situația-i vrednică de compătimire, de om cu familie grea și cu leafă mică.

*

Tot în mantaua de sergent, dar fără tesac și în cap cu o căciulă mare peste pansament, așa l-am întâlnit pe stradă, îndreptându-se spre gangu-i favorit, unde-i sta la îndemână o bancă mai la adăpost.

„Da ce e, prietene, — îi zic, — tot pe-aici? Credeam că te-o fi înaintat acuma.”

Sergentul zâmbi de sub pansament.

„Apoi acuma sunt în conced, d-le; da ce să-i faci, că m'am obișnuit așa p'acilea și mai dau câte-o raită și fără slujbă... Numai, dac'oi mai auzi vr'un țințal, las' să mai alerge și alții...”

— Cel puțin te-au răsplătit pentrucă ți-ai pus în joc pielea; n'o să-ți pară rău.

— Păi da; m'a decorat, — mi-a dat distincție. Încă domnu prefect mi-a zis: „Bravo Mirică!” — Pe mine mă chiamă Fane, Fane-Ștefan, Ștefan Daraban, — d'apoi ce să mai ție minte ăi mari, că nu știi dumneata câte au pe capul lor. Pe semne, cine știe cu cine m'o fi semuit...”

*

Au mai trecut vreo două luni. Ștefan Daraban e iarăș teafăr, se plimbă regulat pe dinaintea ferestrei mele, se afundă din când în când în gangul cu banca la adăpost, și iar se plimbă. Numai două lucruri găsesc schimbate la dânsul: pe pieptul mantalei „dicorația“, o biată medalie albă, — și o adâncă posomoreală pe față.

Înainte de a fi un brav, un erou, bietul om par'că își ducea mai cu seninătate necazurile... Oare o mai fi păstrând el glonțul, — bucata de plumb, — sau de fier, cum zicea ziarul din capitală, — „în amintirea îndeplinirii datoriei?“...

Riscăi odată întrebarea. Când numai ce-l văzui pe Fane scotocind prin buzunare, apoi ridicând brațul cât putu de sus și trântind plumbul la pământ:

„Ptiu!“

Ion Gorun.

P. Căpidan: Ovreica din Salonic.

Copacul.

Deșertul, vechiu copac, în scoarța-i frântă
Îmi dă un adăpost întunecos
Și strâmt. — Plin de-al frunzelor miros.
Și ramurile lui plecate 'n jos,
Cu-a lor podoabă 'n umbră mă 'nveșmântă.

Și 'n trunchiul său plecat spre apa verde
Ce-o 'ncarcă, grele, florile de lac,
De cald și lene abătută zac...
Și pe când gust vieața de copac
Simțirea 'mi în ființa lui se pierde:

Îmi fac din ramuri, brațe iubitoare,
Să 'mbrățișez rătăcitorul vânt,
Vibrează 'n mine-al pasărilor cânt,
Și mușchiul verde 'mi pune pe pământ
Covor întins și proaspăt, la picioare.

Și cum prind tainele naturii, — iată
Că recâștig un dar pierdut de noi
Profani de azi... căci văd în umbre moi,
Zei pādurii cum zâmbesc prin foi,
Și mlădioase nimfele mi se arată!

Pământu 'l sorb adânc prin rădăcină,
Pământul negru și răcoritor
Cum sânt păreții umezi de urcior.
Și sus de tot, cu frunza mă 'nfior,
Prin culmea tremurândă bând lumină.

Departă văd, — ș'ascult cum frunza crește,
Cum salciile șopotesc din foi
În jurul meu curgând cu ramuri moi,
Turnând argintul lor în grele flori
Pe fluerile cântărețe-i trestii.

Pe fluerile cari cântă 'n ape,
Cari îmi desvăluiesc cuvântul lor,
Ce nu-l aude nici un muritor,
Când somnul cel molatec și ușor
Îmi pune mâna 'i caldă pe pleoape.

A. Călugăru.

St. Popescu: La țecerat.

N. Mantu: În ogradă.

Nevasta.¹⁾

Ion Bolovanu trăgea să moară.

Stătea chircit în pat, cu un picior întins strună peste cearceaful boțit, cu celalalt cârligat din

¹⁾ Din volumul „Oameni“ ce va apare în curând.

genunche par'că i l-ar fi sgârcit cărceii. Mânile le ținea rășchirate ca un răstignit, degetele înclăștate în așternutul de paie din care se zgâiau înspăimântate și rupte câteva fire galbene ca părul în barba unui spân. Pieptul deschiat i se ridică în răstimpuri rare, anevoc, horcăind prelung par'că cu fiecare înălțare i s'ar fi smuls o coardă din suflet. Ochii mari, holbați se mișcau cu priviri sticloase, pline de groază ca și când ar fi văzut ceva nespus de amenințător.

Nevastă-sa stă la căpătâiu, cu o lumânare de ceară aprinsă în mână, cu fața rece, nemișcată, și se uită la dânsul întrebătoare în vreme ce razele roșcate ale luminii îi îmbujorau puțin obraji și făceau să-i licărească ochii.

„Acu Ion moare, iar eu rămân văduvă — se gândea dânsa urmărind tresăririle de durere ale bolnavului. O să mă întorc acasă și o să plâng și pe urmă poate să mă mărit a doua oară“...

Bolnavul încearcă să-și ridice capul de pe perna umezită de nădușeală. Mușchii obra-

jilor cenușii se întinseră, vinele dela gât se îngroșară ca niște șopârle. Boala însă îl birui numai decât și capul căzu și mai istovit pe spate.

„Cum se căznește săracul — își zise nevasta netezându-și buzele cu limba. Mi-e milă de dânsul“...

Simțea însă că minte când zice că i-e milă. Plecă ochii rușinată și începă a se gândi de ce nu i-e milă? Dar nu izbuti să se lămurească.

„Dacă mi-ar fi milă aş plânga. Uite, toate femeile plâng numai cu stau ca un stan de piatră. Măcar că mie mi-a fost bărbat“...

Se uită cu un fel de pismă copilărească la cele câteva femei bătrâne, care tropăiau în jurul patului frângându-și mâinile, oftând des și cu poftă, și picurând câte-o lacrimă. Apoi privi iar la Ion și iar își zise:

„Mi-e milă de dânsul“...

Femeile aruncau din când în când priviri speriate spre bărbatul bolnav și șopteau stins și repede:

„Moare!... Uite-acu moare!...“

Iar omul părea că aude șoaptele acestea și le soarbe fără să vrea. Își rotocolea în orbite bulbii albi ca marmora, și privirile lui par'că întrebau ceva, par'că cereau ajutor și milă adevărată.

Apoi, deodată, se simți în odae un sgomot ciudat, friguros ca și când două aripi mari, nevă-

zute ar fi fâlfăit de mai multeori. În clipa aceea bolnavul își îndreptă și piciorul cel îndoit, se întinse din răspuți, suspină lung și ușurat, întoarse ochii cu albul în sus și pe urmă rămase neclintit. După un dram de vreme însă corpul totuș se mai smuci o leacă, mâinile se adânciră mai grele în așternut, iar

A. G. Verona: Hristos și Samariteanca.

C. Aricescu: Peisaj.

mușchii feții se schimonosiră par'că sub apă-sarea unei dureri foarte mari.

„Aoleu c'a murit!... E mort!...“

O femeie uscată, cu nasul scurt și turtit și cu o năframă vântată în cap, se năpusti năucă asupra mortului și prinse a-l scutura sărutându-l cu lăcomie și țipând desnădăjduită:

A. G. Veronă: „Masa lui Traian” pe Valea Oltului.

„A murit! . . . a murit! . . . Vai de mine, dragul mamei, că te-ai dus și pe mine m’ai lăsat! De ce te-ai dus singur, puiul mamei, și de ce nu m’ai luat și pe mine? Ce mă fac eu fără de tine, ce mă fac, ce mă fac?”

Nevasta se apropie și dânsa de marginea patului și se uită lung drept în fața mortului. Pe tâmpile lucii zări un șir de boboite de sudoare cari păreau gata a se rostogoli pe obraji la vale. Îi veni deodată pofta să se încredințeze dacă Ion e mort sau nu? Își trecu lumânarea în cealaltă mână și atinse cu vârful degetelor mâna mortului care eră rece și umedă ca pielea de șarpe. Simți un fior de ghiață prin inimă și făcù repede un pas înapoi. O cuprinse o frică neînțeleasă. Lumânarea de ceară începù să tremure în stânga ei . . .

În casa joasă, săturată de un miros pătrunzător de leacuri, stăpâneau fiorii aceia spăimântători ce se ivesc totdeauna în fața morții. Femeile alergau fără nici o țință de ici-colo, bocindu-se în silă, repetând mereu aceleași cuvinte searbăde, plictisitoare, cari fac și mai jalnică priveliștea morții.

Într’un târziu intră un bărbat.

„A murit?” — întrebă dânsul cu un glas șters și nepăsător. Și, cum nimeni nu-i răspunse, își făcù cruce și adăogă oftând: „Dumnezeu să-l hodinească!” . . .

Apoi, după ce se uită și el puțin la mort, clătinând din cap și ștergându-și mustățile, se duse la vatră și urmă mai trăgănat:

„Ar fi bine să-l scâlțați până ce nu apucă a se înțepenii de tot” . . .

Nevasta nu se mai mișcase de lângă pat. O babă îi luă lumânarea din mână și o puse

pe masă într'o oală, șoptind pițigăiat:

„I-a fost tare drag, sărăcuța ... Nici nu poate plânge“ ...

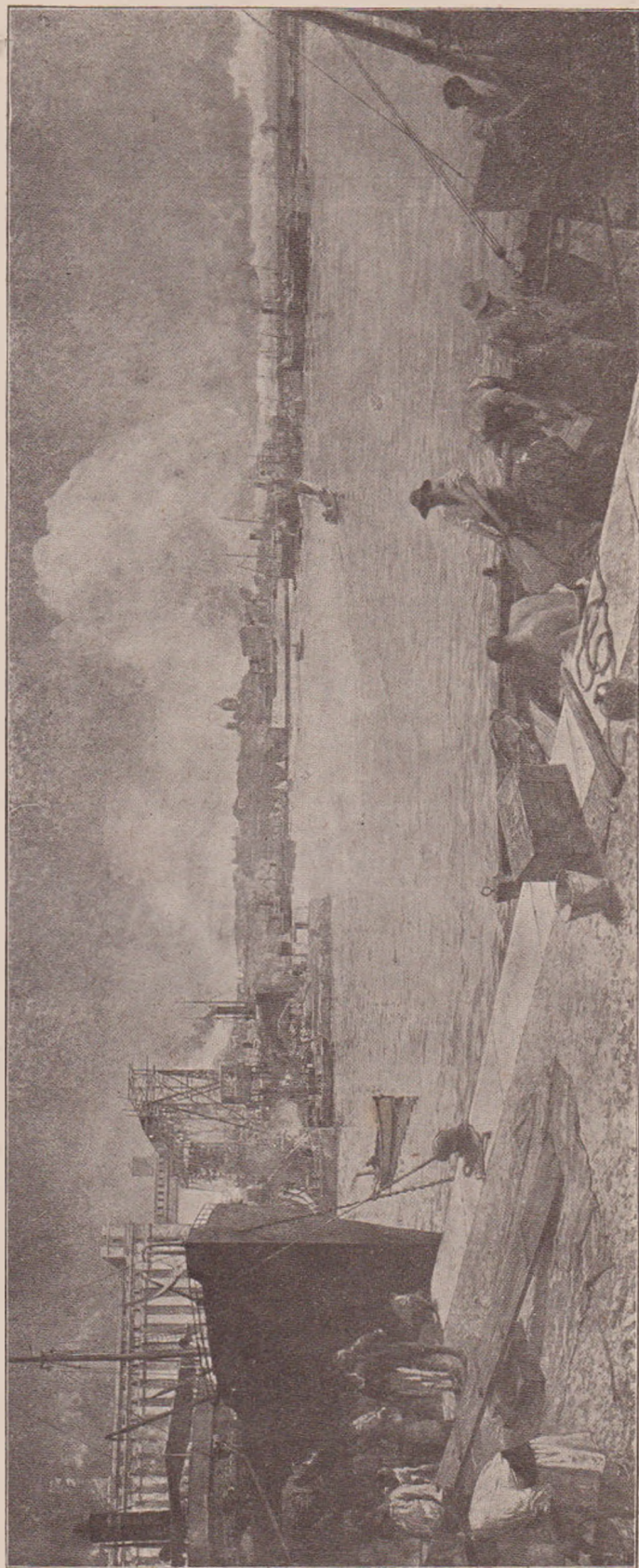
Nevasta acuma se grămădi pe o laiță. Fața nu i se schimbuse, dar dărdăia par'că ar fi luat-o cu friguri. Se gândeă neconținut la șoapta babei ce o auzise ca prin vis: „I-a fost tare drag...“ Și prinse a-și zice și dânsa: „Mi-a fost tare drag...“ Și se minună cum poate rosti cuvintele acestea.

„Mi-a fost tare drag!... Adecă de ce să-mi fi fost drag? A fost bun? N'a fost. A fost frumos? N'a fost. Apoi de ce să-mi fi fost drag?... Știa că vream să mă mărit cu altul și totuș m'a luat... Și pe urmă m'a și bătut, mai rău ca pe o slujnică... Nu, nu mi-a fost bărbat. A fost străin“...

Și gândindu-se așa i se părea ciudat și neînțeles vâlmășagul și fierberea ce umpluseră casa: oamenii forfotind cu fețele sbârците, îngrijorate, femeile cari se învârteau în jurul unei căzi înalte de lemn în care se zăreă un cap galben, smead ce se bălăbăneă încoace și încolo, apoi sgomotul ce se asemănă cu un bâzâit de bondari, străpuns când și când de câteun sughiț de plâns... Și iar își zise că ar trebui să plângă și ea. Toată lumea lacrimiază: așa se cuvine când moare cineva. Iar, la urma urmelor, Ion tot bărbatul ei a fost. I-a cununat popa. Trebuie să plângă. Își frecă ochii cu pumnii și-și acoperi fața cu șorțul par'că ar fi vrut să se ascundă dinaintea oamenilor de rușine că nu-i vin lacrimile.

„Nu pot, nu pot — murmură dânsa însfârșit. Nu mi-a fost drag“...

Își descoperi obrații și-și țintî

N. Vermont: Portul Constanța.

E. Popea: Interior.

privirile la flacărele rumene ce se svârcoleau pe vatră. Simțea că o cuprinde un frig din ce în ce mai năpraznic. Buzele i se mișcau într'una par'că ar fi bâlbâit rugăciuni...

Oamenii o vedeau și ei cum se sbuciumă, o priveau lung și cu milă, clipeau din ochi cu înțeles și șopteau așa ca să-i audă și dânsa:

„I-a fost tare drag, săraca... tare drag“...

Trei zile cât a fost mortul în casă, nevasta a umblat ca o nălucă, punându-și fel de fel de întrebări, căznindu-se cu fel de fel de gânduri. Îi eră rușine că nu poate plânge și ocolea privirile oamenilor. Când vedeă mortul în mijlocul odăii, în cosciugul alb, acoperit cu zăbranicul aspru și înflorit, simțea ceva nedeslușit, ceva ce nu eră nici părere de rău, nici bucurie și nici frică, dar în care găseă câte o urmă din toate acestea.

De mort însă nu s'a mai apropiat până în ziua înmormântării. Și atunci cineva a luat-o de subțiori și a dus-o la picioarele cosciu-

gului așezat în ogradă pe o năsălie ce scârțâia în răstimpuri. În mijlocul mulțimii popa, în odăjdii cusute cu fir, cu barba rară, argintie, cu cădelnița în mână, din care se bolboceau nou-rași de fum mirositor, părea un moșneag cuminte și obosit ce istorisește lumii cu glas jalnic, cântător o poveste tristă de demult.

Nevasta, îngenunchiată, își răzîmă capul de dunga sicriului. Simțea cum ascuțișul lemnului i se brăzdează în piele, cum îi gâdăle zăbranicul obrajii. Când respiră, nările i se umpleau de miros de tămâie... Și, înghițând cu plăcere fumul acesta năbușitor, ascultând mormăitul cunoscut al preotului și răspunsurile grăbite și răgușite ale dascălului, i se pără deodată că toate acestea i s'ar mai fi întâmplat odată. Creerul îi hăuia. Gânduri și amintiri îi frământau mintea. Se vedeă stând în genunchi înaintea aceluiaș popă, ascultând aceleași cântece jalnice, iar alături de dânsa părea că simte pe mortul din cosciug pe care a fost silită să-l ia de bărbat, care eră slab,

bolnav și răutăcios, pe care îl urăse tot așa de mult precum iubise pe celălalt ale cărui priviri îi ardeau și-i mângăiau inima, care însă trebuia s'o ocolească, altmintrelea tatăl ei ar fi sdrobit-o... Popa cetește din ceasloave și afumă cu cădelnița, dascălul îi răspunde cu ochii închiși sau întorși pe dos, iar ea simte din ce în ce mai lămurit că atunci, altădată, s'a întâmplat ceva grozav, ceva de ce ea nu și-a putut da bine seama până astăzi. Deabiă acuma, în mijlocul bocetelor prefăcute și a fumului de tămâie, înțelege dânsa că popa și atunci a cetit de îngropăciune, că i-a prohodit sufletul ei cel dornic de-a iubi și de-a trăi, că i-a prohodit iubirea.

Și, cuprinsă deodată de o durere sfâșietoare, prinse a plânge cu hohot, a urla prelung ca o fiară rănită, așa cum ar fi trebuit să plângă atunci. Prin plânsul acesta voiă par'că să-și jălească iubirea ei strivită atunci pentru totdeauna, iubirea care cu dânsa

a fost mai vitregă și mai crâncenă decât vieața.

Lumea dela prohod se uită la dânsa mirată. Popa se oprî puțin și începî a tîmîia cu cădelnița. Iar prin mulțime trecură din gură în gură vorbele:

„I-a fost tare drag...”

Pe nevastă, acuma, cuvintele acestea o înțepară ca niște ace muiate în otravă. Se întrebă uimită de ce-i tot dă zor lumea că i-a fost drag? De unde știu oamenii ăștia că i-a fost drag? Sau poate vreau să-și bată joc de dânsa, de durerea ei?... Întoarse repede capul și privi cu ochii înroșiți fulgerători la femeile îngenunchiate împrejurul ei. Îi venea să se scoale în picioare și să spuie în gura mare sufletelor ăstora nesimțitoare că nu i-a fost drag, că nu-l plînge pe dânsul ci își plînge vieața ei... Dar privirile cucernice și blajine pe cari le văzî în ochii norodului o înspăimîntară și o îmblînziră. Plecă iar capul și-și șterse lacrimile cu mîneca dela cămașă...

Cimitirul eră la marginea satului, pe o coastă lină presărată cu tufiș. Pe drum prinseră a țărâi picuri mărunți și calzi. Popa deschise umbrela și-și iuți pașii, iar norodul deasemenea. Cîntările sunau mai vesele acuma, fețele se înseninară... Cînd ajunseră însă la poarta cimitirului ploaia contenî și, din dosul unui nour de argint, soarele își scoase obrazii înflăcărați. Lumea se împrăștiă și o apucă razna, peste morminte, spre groapă ca să găsească locuri mai bune. Unii, împiedcându-se de crucile rupte și putrezite, înjurau sîsîind în vreme ce alții făceau mare haz pe socoteala dascălului care, alaltăieri la un botez, băuse pînă ce răgușise așa că astăzi a cîntat ca un curcan.

La groapă, cioclii așezară cosciugul pe dîmbul de lut umed, iar popa începî din nou să cetească. Stropî sicriul cu aghiazmă, stropî și mulțimea, bîlălăi de cîteva ori cu cădelnița, mormîind ceva printre dinți și pe urmă se dădu trei pași înapoi. Groparii vîrîră două

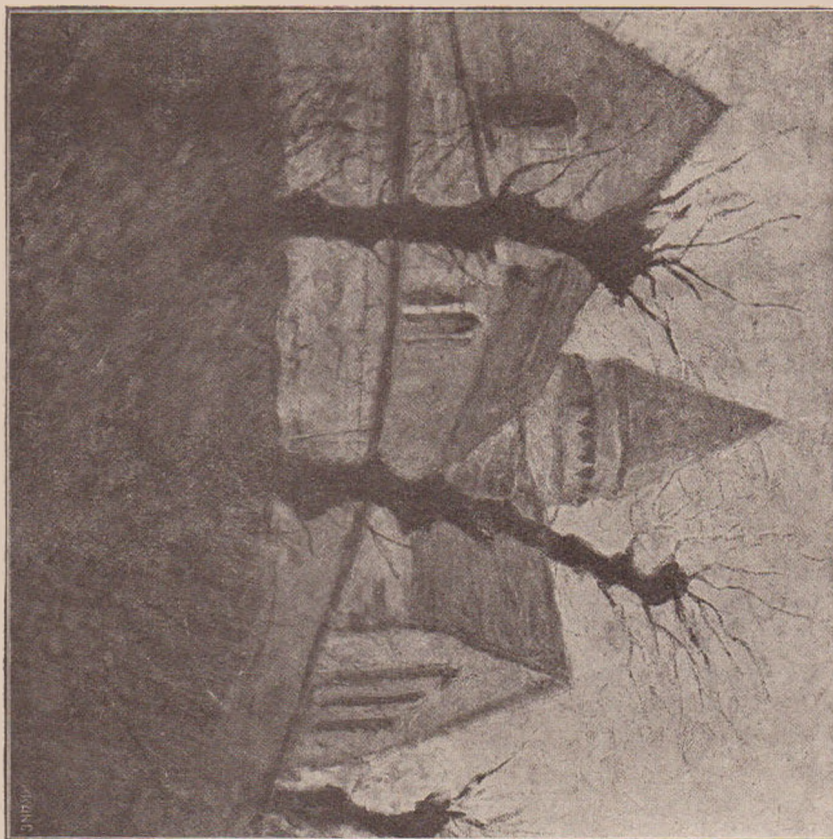
G. Mărculescu: Interior.

frînghii pe subt cosciug și-l sloboziră încetinel în groapă. Cînd crezură că e aproape de fund slăbiră frînghiile. Sicriul căzî huruind și pleoscîind în apa norioasă ce se adunase acolo în urma ploii. Popa luă o mîna de pămînt și o aruncă în groapă. Oamenii se închinară și svîrliră cu toții, rînd pe rînd, cîteun pumn de lut pe cosciugul ce bubuiă ca o darabană. Nevasta vrî să facă și dânsa ca toată lumea, să plecă să ia un bulgăre, dar vreo cîteva femei o traseră repede deoparte, șoptind speriate:

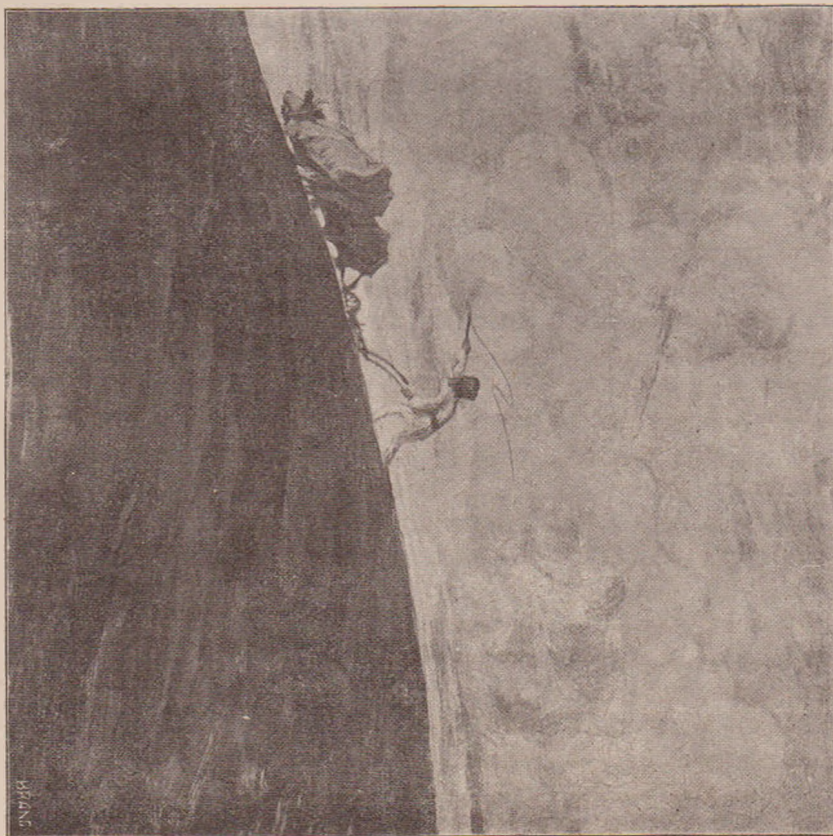
„N'o lăsați că vrea să s'arunce în groapă!...”

Întorcându-se spre casă lumea par'că uitase cu totul că vine dela cimitir. Glume grosolane fîșăiau prin aer însoțite de rîsete înfundate... La pomene se încinse apoi un chef cum se cade. Mesenii ciocniră des pentru sufletul mortului, iar dascălul, șugubeț ca întotdeauna, închină și în sănătatea nevastii: „Iar la anul să bem la nuntă” — zise dânsul trăgînd cu ochiul cătră un bărbat roșcovan

Ad. Mützner: Biserica din Giverny (Franța) iarna.

A. Murru: Munca.

din celalalt colț al mesei, rămas vădov de curând. „Căci de, morții trăesc cu Dumnezeu, iar cei vii cu oamenii. Pe morți trebuie să-i mai lăsăm și în seama Domnului că noi avem destule neazuri cu vieața“ . . .

Nevasta ședeă mânăhnită și uluită, cu mânilor în poală, cu fruntea plecată. În mîntea ei răsunau mereu cetaniile popii și sufletul i se svârcoleă de durere. Se simțea atât de străină în mijlocul oamenilor cari nu-i pricep suferința, cari n'o compătinesc pentrucă nici ei n'au parte niciodată de compătîmire.

O babă, care plângeă și bea fără încetare, se uită la ea cu coada ochiului și bâlbâi, clătînd din cap:

„I-a fost tare drag, sărăcuța... tare drag...“

Nevasta nu luase în seamă vorbele dascălului, dar acele ale babei îi sbîrnăiră în urechi ca o vijelie. Simți deodată că tot sângele i se urcă în cap. Cuvintele aceastea mincinoase, auzite de atâtea ori, i se păreau cea mai cumplită bătaie de joc. Nu se mai putu stăpâni. Se

ridică brusc în picioare și strigă ca o nebună:

„Minți! Minți!... Toți sunteți mincinoși!... Nu mi-a fost drag! Mi-a fost urit! Mi-a mâncat vieața, mi-a sdrobit vieața, nu-l rabde pământul!“ ...

Bărbații o priviră necrezători, femeile își făcură cruce, iar baba șopti într'ascuns vecinei din dreapta:

„Mi-e frică să nu-și piarză mințile, sărăcuța... Prea i-a fost drag“ ...

L. Rebreanu.

Cântece.

Ramură de colilie
Aplecată spre pridvor,
Spune-mi taina ta și mie
Că aș vrea și eu să 'nflor.

Scutură-te de ninsoare
Peste mine rămurea,
N'am fost niciodată 'n floare,
Nici în primăvara mea.

Când în amurgul pacinic din chilie
M'ai întrebat domol, la ce-am venit?
Aveai în ochi atâta poezie
Sufletul tău mi s'a desvăluit.

Răspunsul meu l-au înecat suspine
Ne-am despărțit ca doi înstrăinați.
Deatunci mă prinde dor când seara vine
Pare c'aștept în ușa mea să bați ...

De-ai bate tu la ușa mea
Cu gânduri de 'mpăcare,
Nici o 'ndoială n'ar află
Spre steaua mea cărare.

Vis tomonic, fericire,
Primăvară de moșneag —
Lasă-mi câteva -- iluzii
Să mă joc cu ele 'n prag.

Și dacă tu m'ai agrăi
Muștrându-mă 'n iubire,
Nici o durere n'ar mai fi
Și nici o rătăcire.

Când după nopți neodihnite
Îmi vine somnul cel dintăiu,
E brațul tău, pe nesimțite
El mi s'așterne căpătăiu.

Tresar atunci și mi se pare
Că glasul tău m'ar fi chemat.
Să nu cauți tainei deslegare,
Tu nu 'nțelegi ce ne-a legat.

Deschide-mi ușa ta oricând
Mă va munci amarul
Ș'atâtea patimi pe pământ,
La tine-mi stă altarul.

Nu mă 'ntrebă de unde vii
Pe drumuri rătăcite,
Dacă-ți aduc vreun sicriu
Ori ramuri înflorite.

Barem florile 'n fereastră
Și pe vatr'un pic de foc,
E atât de tristă vieața
Pustiită de noroc.

Nu mă petrece, de-oi plecă
Când ceru-i numai stele,
Căci vise mă vor apăra
Și cântecele mele.

Moș cu pletele cărunte
Domn ăstui conac pustiu,
Ochii tăi să nu mă 'nfrunte —
Nu te supără când viu.

Nici o pată n'o să-ți lase
Pasul meu infiorat,
Că-mi cresc aripi de mătase
Când m'apropiu de palat.

Mare de lumină vie
Mă cuprinde-aci la voi,
Văd în calea mea pustie
Răsărind străine flori.

Le sărut fruntea curată
Și le zic bine-ați venit,
Dragoste adevărată
Ce târziu mi-ai răsărit.

Maria Cunțan.

Cronică.

Literatura ardeleană în Academie. La ședințele mai nouă ale Academiei române iarăș s'a auzit glas de dușmănie împotriva literaturii ardelene. Și cel care a glăsuț din nou este tot d-l Zamfirescu, care ne pricopsise mai anii trecuți, în faimosul său discurs de recepție, cu supărările sale împotriva caracterului de fond și formă al producțiunilor literare dela noi. I s'a răspuns atunci cu mare haz și i s'a arătat și aici la noi și în alte părți, că încercările d-lui Zamfirescu de a afișă un soi de originalitate, nu prinde în cercurile mai serioase, căci fireasca desvoltare a unei culturi nu se poate suprimă, sau falsifică, prin creziii estetice bizare și prin pretenșiuni, căutate de un domn așa de fin și de manierat. Se pare însă că d-sa și-a propus a-și stabili o desăvârșită populari-

tate tristă pe tema asta. Reia din nou subiectul, repetă în linii generale ceea ce a mai spus cu alte ocazii și vrea să facă opinie în sânul Academiei pentru ideile sale și pentru tot ceea ce nu se poate. În discursul său recent, de pildă, încearcă, după cum aflăm din rapoartele ziarelor, să-l mișcoreze pe Coșbuc, numindu-l „sclav al unui alai de cuvinte, care orbește, dar nu mișcă“ ... Pe Goga îl numește printre „sectari“, „doctrinari“ și „discursivi“, fiindcă n'ar avea, mă rog, „sensorialitate abstractivă“ și ar fi scris poezia idilică cu „Popa Naie“. Agârbiceanu incalte îi este un spine în ochi: îl face Sas și-l socotește printre cei „din lumea inferioară a demonstrațiunei“ ... Și știți cine face toate aceste reflexii necăjite? D-l Zamfirescu, autorul poeziei „abstractive“:

Adie un vânt din țara etruscă:

Tu ești, Porseno, sau e o muscă?...

Și precum, cu ocazia discursului de recepțiune, d-l Maiorescu a redus exagerările aceste la justele lor proporții, astfel de data asta d-l Iorga într'o conferință mișcătoare asupra „Influenței culturale ardelenă“, a spulberat în fața Academiei, cu dovezi istorice și cu principiile de firească evoluție, toate poftete de bagatelizare ale d-lui Zamfirescu. Într'un tablou retrospectiv, grandios, d-l Iorga a desfășurat momentele de muncă, plină de înțelegere pentru cultura românească, a dascălilor ardeleni, trecuți în țară. Figuri mărețe ca Gheorghe Lazăr, Aron Florian, Ion Maiorescu, Bărnuț și Marțian veniau parecă să-și reclame, prin rostul convins al d-lui Iorga, drepturile celor mai curate idei, în numele cărora au viețuit. Trecând apoi la actualitate, la sforțările și tendințele reciproce pentru apropierea culturală, d-l Iorga a arătat cum este a se înțelege opera scriitorilor ardeleni de astăzi; a rectificat valorile de astăzi față de campania d-lui Zamfirescu și a făcut în special un frumos act de dreptate lui Agârbiceanu, cel mai calomniat dintre țințele boierului academic... Neapărat, punctul de vedere al d-lui Iorga este demn și adevărat și va servi desigur de singura orientare în viitor în sânul unui areopag cultural al tuturor Românilor, cum este Academia. O falsificare frivolă a principiilor fundamentale și tradiționale, pe cari este așezată problema culturale noastre naționale, nu se poate admite, ori câtă toleranță ar există pentru opiniile fiecăruia.

† **Ioan Adam.** S'a stins întrânsul un suflet idealist și un talent original. Vieța lui a fost o continuă sbuciumare, o neîntreruptă alergare după idealuri. Din prilejul încetării lui din viață, îi reproducem autobiografia ce ne-a trimis-o în 1905.

„Sunt născut în Vaslui, la 26 Noemvrie 1875. Părinții mei au venit la oraș din satul „Muntenii de sus“, unde e leagănul neamului nostru... Am învățat la școala normală Vasile Lupu din Iași, de unde m'ani dus învățător la Țară. — În mijlocul poporului și-al copiilor am trăit cei mai frumoși ani. Atunci am sperat și-am muncit cu drag. Făceam școală oriunde mă găseam încunjurat. Dam învățătură și luam învățătură. Atunci am cules volumul „Pe lângă Vatră“ și am scris multe din nuvelele mele țărănești. — În înălțarea morală dela Țară, mi-am găsit, însă, și prăbușirea: Simțindu-mă atât de folositor și așa de iubit în cercul de acolo, m'am amăgit cu gândul să-mi largesc orizontul de acțiune și să fiu de folos mai multora. Și atunci m'am pus să învăț carte mai departe. Sforțările au fost sdruncinătoare. Învățam latinește și grecește singur, după dicționar și gramatici, pentruca să-mi trec diferența la liceu. Și toate acestea printre orele de clasă și noaptea. — Studiile universitare le-am făcut la Bruxelles. În vremea asta?... Muncă, sărăcie și planuri mari... M'am întors în țară plin de încredere. Prin Ardeal am trecut ca printr'un vis măreț. Căutam cu drag la priveliștile din dapărtare, la munții trufași și la satele cu Români. Ce frumoasă grădină

e Ardealul! În vârtejul mersului, așa din fuga nebună a trenului, aș fi vrut să-l strâng la piept și să-i șoptesc o vorbă îndrăzneată... — Astăzi? — Închid ochii la gândul visurilor de altădată, ca'n fața unei dureroase ruini. — Și din toată sdrobirea mea sufletească, îmi rămâne o idee hotărâtă: Cea mai diabolică crimă socială e să se imobilizeze un om puternic și bun așa fel, încât să fie pus în neinstare de-a fi de folos“... (Constanța, 18 Iunie 1905).

Acest suflet desrădăcinat a avut sfârșitul tragic al tuturor firilor nemulțumite. Astă iarnă, când am primit dela dânsul o nuvelă disordonată ca scris și ca gândire, ne-am pierdut orice nădejde de a mai revedea sănătos pe prietinel și colaboratorul nostru. În Februarie a. c. ne-a surprins, însă, cu o cartă postală în care scria: „După o grea boală, care m'a ținut din toamnă, — în care timp am trecut din sanator în sanator, între București și Iași — am ajuns, în sfârșit, să mă ridic de pe boală însănoșat“. Deși scrisoarea termină: „sunt ruinat în urma boalei“..., totuși ne bucuram că a scăpat și credeam în puterea tinereții lui... Mai ales că ne spunea: „Am scris un roman foarte frumos „Din umbră“, complectarea trilogiei cu Rătăcire și Sybaris, pe care aș vrea să ți-l dau d-tale întâiu“...

Dar boala l-a doborât din nou, curmându-i zilele în cea mai frumoasă vârstă. Tărâna proaspătă a mormântului său o stropim și noi cu lacrimi de jale sinceră și durere adâncă, căci ne-a fost un frate bun în muncă și în gânduri.

Adam într'o vreme eră profesor de limba și literatura română. Unul dintre elevii lui scrie, în „România Muncitoare“, amintiri demne de reținut:

„Tânăr, frumos, plin de vigoare și de entusiasm sănătos, parcă-l văd cum din cursul său de literatură făcea un curs de anatomie socială, atacând subiectul cu curajul medicului celui mai stăpân pe instrumentul său și cunoscător deplin al pacientului. De curând întors din Belgia, țară de muncă și de înălțare sufletească, catedra sa devenea o tribună de critică și protestare contra demoralizării iubitei lui Românie și de propovăduire caldă cătră noi de a ne feri de alea corupției și a urmă fâgașul stâncos al demnității și luptei cinstite în viață.

Eram atunci în clasa V de liceu și Ioan Adam eră idolul nostru. Și merită să fie, căci el ne-a deschis ochii pentru a vedea cu adevărat lumea și a o judeca.

Am rămas uimiți după prima lecție. Nu știam de ne-a vorbit cu adevărat un profesor sau un frate mai mare. Și nu e de mirat asta chiar pentru profesorii de azi, dar mi-te de acum opt ani. Cu fiecare lecție a lui se lumina mai mult înaintea noastră, orizontul se tot lărgea, ni se desvăluiau taine necunoscute ale firii și oamenilor și ne învăluia o patimă de a ști mereu, mereu mai mult și ne cuprindea un dor de a ne duce să vedem mereu, mereu mai multe...

Eră vloga lui puternică și sănătoasă care pătrunde și deșteptă în noi viața ce lăncezează moleșită într'un mediu decăzut și demoralizat“.

Cincinat scoate volum! În sfârșit o veste rară! Cincinat Pavelescu și-a făcut singur dreptate, tipărindu-și volumul de versuri, așa de mult solicitat de admiratorii săi. Este aceasta întâia colecție și selecție de versuri ale acestui răsfățat trubadur și fiu al Muzelor, care s'a arătat până acum așa de indiferent față de sumedenia de producții poetice ale sale, lăsându-le singure să circule dela om la om, ca niște melodii, orfane de autor. Felicitând pe simpaticul poet, înregistrăm cu bucurie acest eveniment literar și promitem cetitorilor noștri, dintre cari mulți îl cunosc acum pe d-l Pavelescu și dela șezătorile literare, că vom vorbi mai pe larg despre opera întregă a acestei distinse și spirituale figuri literare. Adăugăm însă și dorința către acest autor, ca, odată pornit către calea asta bună de a fi mai puțin risipitor cu talentul său și a nu mai lăsa versurile sale călătoare pe drumuri, să nu uite a ne da în curând și volumul de epigrame, atât de îndrăgite de opinia publică și atât de gustate la ocaziuni trecătoare.

✽

Carmen Sylva și scriitorii români. Aflăm din ziare că mai mulți autori, toți membri ai „Societății scriitorilor”, au ținut la Constanța lecturi publice, la cari a asistat și Carmen Sylva, regina noastră poetă. Publicul le-a făcut ovații, iar Carmen Sylva, însuflețită de revelațiunile literare ale scriitorilor noștri, i-a poftit acasă, în frumoasa vilă de pe digul mării și acolo, continuându-se lecturile, a putut să se convingă, că avem și noi o generație nouă de scriitori, vrednici de cunoașterea Măriei Sale, poeți feluriți, prozatori de seamă, de cari nici popoarele străine din Occident nu s'ar rușina. Cuprinsă de o reală bucurie Carmen Sylva și-a exprimat apoi dorința de a putea cunoaște mai deaproape pe literații români. Și a fost o plăcută surprindere pentru cei de față, când Măria Sa, la propunerea lor, le-a promis că va primi cu plăcere președinția de onoare a „Societății scriitorilor români”... Suntem siguri că vestea aceasta despre o intimitate a augustei poete cu scriitorii neamului nostru va face o bună impresie și va putea fi, până la un punct, de bun augur pentru epoca de astăzi a literaturii noastre.

✽

Tipuri din Budapesta. Unul dintre cei mai mari scriitori tineri ai Ungurilor, Francisc Molnár, a fixat câteva tipuri din Budapesta, cu cari merită să facă cunoștință și publicul nostru.

1. Lordul din Ierusalim. Figura sveltă, fața rasă, monoclu, jachetă, lanț fin de aur, ghete de lac. Expresiunea feții și purtarea spun următoarele:

— Închipuiește-ți că în sfârșit zioniștii totuși ar fi reușit să întemeieze regatul ovreesc din Ierusalim și jur și închipuiește-ți că ar fi luat de model vieța engleză și că așa trăi acolo, c'aș fi lord și c'aș jucă în politica de acolo un rol de fruntaș, c'aș fi lord și că tristețea ce mi se cetește pe față provine de-acolo că nu voi putea obține în casa de sus majoritatea, de care am nevoie pentru noul meu proiect de lege.

Aceste țî le spune obrazul lui. Și ce este adevărat? Înainte cu doi ani aveă o cooperativă în Strada

Teiului, unde nu se trăgeă numai pielea de pe oameni ci printr'o procedură precaută li se scoteau și oasele, așa că rămăneau numai cu carnea roșie și moale. Cooperativa s'a prefăcut în societate pe acții, pe el l-au dat afară și acum are o cancelarie murdară în cartierul Terezia, de unde comandă pe credit dela o firmă din Darmstadt, o invenție nouă, butoni de aluminiu și trimite agenți în provincie cu marfă. De trăit trăește, însă, din cele 4-5 corcane pe cari le câștigă în cafenea cu „alsos“-ul de câte zece ceasuri pe zi.

2. Cavalerul-artist pervers-cowboy. Ghete tivite cu alb, pantaloni largi, surtuc italian, lung și strâns pe trup, guler scund american, cravată lungă și subțire, de culoare portocalie. Mustăți n'are, părul bogat, pieptănat pe spate, ochii se uită cu desfrâu și spun:

— Scârbit de dragostea imbulzitoare a celor mai scumpe femei din Paris, m'am dus să îmblânzesc cai în ținuturile sălbatice ale Americii și acolo mi-am scris uriașul roman „Scârba de vieță”, pentru care m'au osândit la cinci ani de pușcărie. Eliberat, m'am făcut călugăr, am suferit de alienație religioasă, apoi, plictisându-mă și de asta, m'am datat la perversități în societatea cea mai aleasă din Londra. De aici a trebuit să fug. Am cerut împrumut dela Oscar Wilde un funt și jumătate și-acum sunt aici în Pesta, în trecere spre Rusia, unde mă duc să-mi trag un glonț mie și foxterrierului meu favorit pe mormântul lui Tolstoi.

Adevărul: tatăl său e șeful firmei M. Schwartz et Comp. ce importă mașini pentru lucrul lemnului, care i-a dat patruzeci de mii de palme ca să intre la firmă, fiindcă școala comercială a terminat-o parte la alergările de cai parte la patinat. Dar el n'a vrut să intre, deoarece s'a împrietinit cu Leo Zrinyi, a cărui soră e abonată la revista „Nyugat” și care sub pseudonimul „Lup de Piele” a plasat mai multe articole în adausul de sărbători al unei foi populare nemțești. Acum totuși se duc la birou. Tatăl său plânge, el doarme la masa de scris, îi e urit de vieță, i-ar plăcea să seducă amanta îndeobște cunoscută a unui cunoscut agent de zahăr, care a fost elevă la conservator, dar acum e metresă. Dar n'are bani și poimâne va iscăli numele tatălui său pe o poliță. Pardon, nu e încă pierdut, fiindcă stă la indoială. Stă la indoială dacă trebuie să iscălească numele tatălui său ori pe al unchiului său.

3. Micul capitalist. Pantaloni pepita, surtuc închis cu două rânduri de nasturi, guler plin de mătreță, un lanț gros de aur, guler dublu, scund cu aripi, cravată neagră-smoking, păr puțin, dar bine pieptănat, mustăți groase, dar îngrijite, la toate acestea joben, fața sănătoasă, prea roșie, liniștită și zâmbitoare, care îți spune:

— Lângă moșioara moștenită dela tata s'a făcut drum de fier, care i-a urcat într'atâta prețul încât am putut-o vinde cu câștig. La vârsta de 31 de ani m'am însurat, am luat de nevastă pe fata cea mai mare a primarului Birsalmády, care a dat dovezi de bună gospodină și de soție credincioasă. Stau în căscoara mea din Buda. Dumineca după prânz cetesc

pe Vörösmarty, pe urmă joc biliard. Sunt vicepreședintele reuniunii pentru inzeestrarea copiilor săraci cu haine și membru în comitetul reuniunii de cântări din Buda, căci odinioară aveam un tenor frumos. Seara mă culc la opt și jumătate, iar dimineața la șapte fac pe jos o plimbare mai mare pe promenada fortăreții.

Adevărul:

Ăsta-i chelnerul ăla mic și gras, care dădea împrumuturi camătărești membrilor clubului din cartierul Iosefin, când se jucă în mare ferbli. A luat de nevastă pe Țumțumița, cassieră de patruzeci de ani a cafenelei din Strada Livada Primăverii, care are economii de 20 de mii de fiorini, doarece în întreaga ei viață a păzit cassa în orașe de provincie, în cari erau mulți călărași. Pe vremuri și-au zidit o casă în Strada Numă-uită, cu locuințe de câte-o cameră și bucătărie. Le-au închiriat la chiriași cari plăteau cu săptămâna, cu niște prețuri cu cari, sârmanii, ar fi putut închiria locuințe boierești în Strada Andrassy. Au împrumutat 8 mii de coroane unui voluntar la husari, din care pricină nevasta s'a dus la mămuca-sa la țară pe-o jumătate de an, deoarece soțul a păzit temnița șase luni de zile pentru uzură. Acum târguesc o cafenea cu licență polițienească, unde-s femei. Dacă nu reușesc să pună mâna pe ea, se duc în Viena, că acolo nu-i cunoaște nime.

4. Industriașul maghiar. Om îndesat, lat în umeri, ca la patruzeci. Haină vânătă închisă, țesătură dură. Pălărie moale, neagră. Guler moale, dar curat. Cravată neagră, legată cocardă. Are mână mare, roșie, privirea i-e îndrăzneată, mulțumită și deschisă. Spune următoarele:

— Am șase copii. Sunt tâmplar. Am fost ucenic în Londra la firma Marle, pe urmă am învățat aici în fabrica Thék, pe urmă am luat o văduvă uscată cu șase mii de cor. bani gata, m'am făcut independent, am un atelier mic de tâmplărie, și-mi merge bine. Lucrez ieftin și solid pentru publicul mai bun. După ce-mi isprăvesc lucrul, ne-așezăm în jurul mesei, nevastă-mea uscată, eu și cu șase copii și cetim cărțile despre invențiile nouă. Apoi nevastă-mea aduce liniștită supă, zicem rugăciunea, mâncăm și ne culcăm de vreme. Munca înobilează, sunt fericit, deși trăim sărăcăcios.

Adevărul:

— Ocupațiunea: pseudo-ziarist. Are o foaie mică lunară, din care improașcă, ca dintr'un tun Dreadnought. De douăori s'a odihnit pentru escrocherie, iar odată fiindcă a furat tablouri dela un pictor, dar asta s'a întâmplat în Dresda, unde și-a ales pe cel mai bun avocat. Trăește în concubinată cu o cocotă îmbătrânită, care a făcut bune afaceri în anul expoziției și care nu știe ungurește. Femeia suferă de astmă, plânge în continuu, s'o ia de nevastă. El răspunde evaziv, deoarece mai are o nevastă, care joacă pe scena unui local distins din Asia mică și-i trimite acasă lunar patruzeci de coroane, în credința că trăește în mizerie. Acum studiază mersul trenurilor, căci în nordul Ungariei a fost un scandal din cauza unei canalizări de apă. Măine pleacă și el, să exploateze pe primar.

Tipuri de soiul celor descrise mai sus credem că se găesc, mutatis mutandis, pretutindeni... Poate chiar și în orașe mai mici ca Budapesta și 'ntro societate mai puțin modernă. Caute fiecare după ele...

⊗

Literatura germană la noi. În genere nu se poate afirma, că literatura germană s'ar bucură la noi, sau chiar în România, de vreo deosebită răspândire. Cele câteva traduceri din operele clasice nu sunt toate la nivelul formei corespunzătoare, pentru a putea străbate în mulțimea românească. În bibliotecile noastre de popularizare tipăresc îndeosebi Evreii ziaristi din București niște adevărate batjocuri la adresa originalului. Și numai Gorun cu „Faust“, St. O. Iosif cu Heine, cu Schiller, Wagner și Fulda și alți câțiva traducători mai de seamă dacă știu să rămână la un nivel mai demn de traducători. Vom recunoaște însă, că, în genere, dacă vom răsfoi revistele noastre din trecut și ziarele cu foiletoanele lor, vom da ușor peste multă literatură germană, tradusă de sigur fără anumite tendințe culturale. Ne mirăm însă, că până astăzi nu s'a gândit nimeni să se intereseze de această problemă și, adunând tot ce găsește, să facă un studiu temeinic, o monografie asupra traducerilor și să stabilească astfel urmele de influență a literaturii germane la noi. Atragem atenția cercetărilor, amatori de studii istorico-literare, de a se ocupa de această idee, pe cât de ingrată de altfel, pe atât de interesantă.

Pe când facem această propunere ne gândim la distinsul nostru compatriot, d-l Simeon Măndrescu, profesor de literatura germană în București. D-sa este unul din propagatorii oficiali ai limbei și literaturii germane în țara românească. Om cu studii germanistice temeinice, cunoscător al trecutului și prezentului literar, d-sa în timpul din urmă este foarte activ pentru propagarea culturii acestei literaturi. În seminarul său, la cursurile publice desvoltă pe rând epocile mari și explică figurile scriitorilor mari ai Germaniei, aducând astfel o notă nouă în preocupările culturale ale generației tinere. Alături de alte cărți și studii, d-sa chiar zilele acestea a scos de sub tipar o Monografie asupra epocii lui Kloppstock, o lucrare de peste 350 de pagini, în cari se cuprind pe larg, viața, scrierile, pilde de texte de ale autorului „Mesiaei“, precum și toate epizodurile vremii în care a trăit. Notele, comentariile, bibliografia acestui volum sunt la nivelul unei erudițiuni desăvârșite și îl pun alături cu germaniștii străini.

Trimitem îndemnul nostru de bine d-lui Măndrescu, pentru stăruința sa, pe care o găsim foarte folositoare și credem, că nu va trece cu vederea gândul nostru bun asupra unui studiu despre influințele literaturii germane la noi.

⊗

„**Plugarul**“. În ultimul număr am accentuat necesitatea organizării economice a țărânimii prin cooperative. Am pomenit și de însoțirea „Plugarul“ din Blaj, care spuneam că e pe cale de a se înființa. Acum putem vesti cetitorilor noștri că această însoțire, menită să facă din Blajul istoric un centru economic, se

va înactivă la 1 Iulie a. c. Avem la îndemână statutele „Plugarului“ din cari reproducem, pentru orientare, scopul acestei însoțiri:

„Scopul însoțirii este promovarea tuturor intereselor economice-comerciale și industriale, mijlocirea și ajutorarea câștigării, producerii și valorizării tuturor produselor economice și industriale, în special:

1. producerea și valorizarea de ultoi de vie, de pomi și de semințe agricole;
2. mijlocirea a tot felul de vânzări și cumpărări; procurarea și intermedierea tuturor creditelor economice de termen scurt;
3. exploatarea de păduri, valorizarea de realități și altele;
4. înființarea de magazine, depozite de bucate, de lemne, de mașini agricole și de tot felul de semințe;
5. încurajarea industriei de casă;
6. înființarea de tovărășii sătești;
7. înființarea de lăptării;
8. arândarea și subarândarea de moșii;
9. înființarea de fabrici și stabilimente pentru producerea și valorizarea articolelor industriale și economice;
10. aranjarea și susținerea grădinilor de legume și a stupinelor de model;
11. organizarea și aranjarea de expoziții economice-comerciale și industriale;
12. introducerea economilor în cunoașterea și folosirea mașinilor și recvizitelor agricole;
13. inaugurarea de cursuri și prelegeri din domeniul economiei, industriei și comerțului.
14. înființarea școlilor pentru instruirea poporului în cultivarea rațională a pământului, a viilor și a pomilor;
15. edarea și răspândirea unei reviste economice, industriale și comerciale, edarea și răspândirea de publicațiuni, cărți și broșuri din domeniul agriculturii, industriei și a comerțului.

Acest teren de activitate e atât de larg, încât dacă „Plugarul“ putea realiza numai o parte dintre aceste probleme, își va câștiga merite durabile pentru evoluția noastră economică.

Membru al acestei însoțiri poate fi oricine, care subscrie cel puțin o cvotă de 10 Cor.

Din venitul curat se dau 5% după cvotele achitate, iar restul se împarte: 30% pentru fondul de rezervă, 40% pentru scopuri filantropice și culturale, iar restul de 30% rămâne la dispoziția adunării generale.

Iată o instituție cu adevărat binefăcătoare poporului nostru, care e chemată să dureze o bază economică trainică și pentru înaintarea noastră culturală.

În Blaj mai e vorba să se înființeze o societate literară-socială, care se va numi „Sfânta Unire“. „Societatea îmbrățișează un teren foarte vast, extinzându-se asupra literaturii și asupra problemelor de viață socială.“ Deși nu suntem pe deplin în clar cu rostul acestei societăți, fiind pusă pe baze confesionale și nemărginindu-se numai la chestiunile religioase-bisericești, mărturisim că o socotim ca un nou act de desbinare a poporului nostru, destul de irosit și astăzi.

Dealtfel promitem că vom mai reveni asupra acestei societăți, atunci când îi vom cunoaște mai bine statutele și intențiile. O vom judeca și atunci ca și acum numai din punct de vedere al intereselor noastre culturale generale.

✽

Neolobăgia. Cartea d-lui Gherea cu acest titlu sugestiv la noi nu a trezit aproape nici un interes, deși e una dintre cărțile de seamă ale vremurilor din urmă. D-sa studiază în această carte problema agrară din România din punct de vedere marxist, făcând o critică severă liberalismului și poporanismului politic și dând unele soluții acestei probleme cardinale.

Dacă noi am trecut ușurel peste apariția acestei lucrări, vina nu poate fi decât a noastră. Se știe că la noi oamenii nu prea obișnuiesc să se ocupe cu știința, când se pot impune și cu câteva fraze retorice. Suntem siguri că nici politicienii noștri n'au cetit această carte, deși ar putea să învețe așa de mult dela d-l Gherea.

Cartea e relevantă acum de revista de sociologie Huszadik Század, care este coranul sociologic al pușinilor bărbați dela noi, cari mai au vreme de pierdut pentru asemenea indeletniciri de lux. În numărul 5, pe Maiu, al numitei reviste se publică o dare de seamă amănunțită, se arată câtă asemănare e între problema agrară din România și cea din Ungaria. „Sunt multe pagini în această carte — zice recensentul — unde ar trebui schimbat numai cuvântul România cu Ungaria, ca să credem că e vorba despre noi“. Recensentul mai spune că icoana României pe care o zugrăvește d-l Gherea e exagerat de întunecată. „Dacă statul român s'ar răzimi pe niște temelii așa de șubrede, desigur nu ar fi putut suportă o sguđuire așa de cumplită, ca răscoala țărănească din 1907. Întreaga mașinerie a statului, dar mai cu seamă armata a dat dozezi de forță, cari sunt mult superioare tuturor celorlalte state balcanice“. Recensentul stăruie să se traducă cartea d-lui Gherea în limba maghiară. De se va întâmplă acest lucru, suntem siguri că va fi cetită de mai mulți intelectuali români dela noi.

✽

O victimă a diletantismului. Presa noastră, vai, așa de puțin sentimentală, a trecut aproape complet cu vederea un caz, întâmplat acum vreo câteva săptămâni la Constanța. E vorba de sinuciderea unui tânăr, cu numele Stoica, fiul distins al unui ofițer superior din armata română. Motivul sinuciderii a fost dragostea și literatura, — un caz așa de rar astăzi. Stoica pare a fi fost o inimă simțitoare, un idealist cu înclinări literare, visător și poate chiar poet, căci iubea lectura melancolică. Când s'a sinucis a făcut-o din pricina refuzului ce a întâmpinat din partea logodnicei sale, iar sub perna sa s'a găsit ascunsă: noua cârtică despre schimbul de scrisori dintre Eminescu și Veronica Micle! Cartea asta, confecționată de curând de un diletant din Iași, cu gândul de a comercializa sentimentul de iubire tristă dintre marele nostru poet și amica sa, se pare că s'a răspândit bine, iar prin sublinierile diverse și prin scoaterea la iveală a părților senzaționale, a reușit să-și găsească o victimă

intr'o inimă tânără! Firește, nu este nimic nou în asta. Povestea este veche și rămâne veșnic nouă. Pe vremea lui „Werther“, romanul așa de subiectiv al lui Goethe, amoreații din Germania mureau cu grămada. O sugestie eră totul și se prefăcuse într'un adevărat curent la modă să simulezi cel puțin o încercare la adresa vieții în umbra teiului înflorit. Dar ceea ce ni se pare trist, în cazul cu tânărul Stoica, este păcatul, că pe dânsul nu l-a sguđuit și nu l-a desorientat o lucrare de artă ca „Werther“, ci a căzut victimă mai mult unei opere comerciale de diletant! Mai multă atenție deci în controlarea acestor exploataatori ai naivității omenești n'ar strică.

⊗

Liga Culturală. Am cetit cu interes și cu bucurie rapoartele despre activitatea din ultimii ani a acestei importante instituții culturale. Ea începe să dea din nou semne de viață și sunt nădejdi serioase că actualii ei conducători vor reuși să o ridice la înălțimea chemării sale, căci astăzi Liga culturală nu e călăuzită în activitatea ei de însuflețirea trecătoare ci de conștiința datoriei față de neam. Ideea că viața neamului nostru de pretutindeni e una și aceeași, că această viață trebuie îndrumată de o singură conștiință națională se sălășluște în tot mai multe suflete. Deși raportul prezentat congresului din Craiova, ținut la 21 și 22 Maiu vechiu, spune că multe dintre secțiuni nu lucrează, întocmai ca și unele despărțăminte ale „Asociațiunii“, totuși se simte o muncă mai sistematică și mai pozitivă.

Liga Culturală a împlinit douăzeci de ani de existență și, în acest timp, a săvârșit multe lucruri bune. În viitor ea va trebui, însă, să se îngrijească mai mult și mai sistematic de înaintarea culturală a Românilor în afară de Regat. Spre acest scop credem că ar fi bine, dacă ar crea mai multe burse pentru tinerii de talent cari ar dori să-și desăvârșească studiile în străinătate. Cu oameni eșiți numai din universitățile ungurești și îmbibați de atmosfera îngustă a acestei culturi nu mai e cu puțință să mergem înainte. Atragem deci atențiunea comitetului central al Ligii să se gândească la crearea câtorva burse pentru străinătate.

Ne-ar plăcea dacă Liga ar publica din nou revista de pe vremuri Liga Română, în care să se adune întreg materialul privityor la chestiunea națională. Iar o ediție în limbile franceză, engleză și germană să informeze străinătatea despre luptele ce le poartă neamul nostru. Regretăm că nu cunoaștem Informațiile, foaia Ligii, de care se vorbește în raportul general. Poate vom avea cinstea să o primim în viitor.

Altădată, când ni se va da posibilitatea să cunoaștem mai în amănunte activitatea Ligii, poate vom vorbi mai pe larg despre această instituție.

⊗

† **Aurel Bratu.** Din rândurile țărânimii noastre se rup an de an cete de copii cari pleacă la învățătură. În sufletele lor plâpânde și naive se sbuciumă dorul de a urca culmi mai înalte și mai luminoase decât părinții lor, cari din văile întunecoase și grele ale nuncii îi urmăresc cu sfiata admirației, cum străbat cărările incurcate ale domniei. Mulți dintre acești

copii, ajunși în vârtejul vieții, se adaptează întru toate noului mediu, își schimbă firea, își uită originea și-și cheltuesc toată energia pentru a-și face o situație. Foarte puțini dintre ei păstrează în sufletul lor lumina curată a idealismului și a conștiinții de țaran. Și pe acești puțini îi vezi făcând sforțări uriașe pentru a smulge masele largi ale poporului din întunerec, pentru a le îndrumă spre o viață mai demnă și mai omenească. Acești apostoli adeseori cad jertfă străduințelor lor și se sting în floarea bărbăției, pe când tovarășii lor din copilărie își resfață inconștiența și lenea adaptată în case cu câte trei saloane și prin toate direcțiunile cu mărci de prezență.

Un astfel de idealist și un martir al datoriei a fost profesorul Bratu, care a fost frânt de boala cumplită a nebuniei. S'a stins zilele aceste în vârstă de 32 de ani la sânul mamei sale dela țară, ca un copil instrăinat, pe care l-a doborit viața dela oraș. Bietul a avut soarta tuturor desrădăcinaților slabi, cari cred că munca cinstită și încordată e suficientă pentru a-și face o patrie nouă în împărăția domnilor.

În viața lui scurtă a fost un exemplu de cinste și de muncă. Trupul lui prea slab nu a putut, însă, suportă prea încordata muncă intelectuală pe care i-o impune cariera grea de profesor. Cu toată ocupația lui care-i consumă aproape toată energia, a crezut că e dator să fie un propovăduitor al culturii și pentru publicul mare. Și a ținut prelegeri poporului, conferințe pentru intelectuali și a scris broșuri și studii din diferite ramuri. În toate se reoglinde spiritul lui clar și distins. În decesebi eră un mare adept al organizării poporului prin insoțiri și la Seminarul Anderian din Sibiu, unde eră profesor, începuse o propagandă vie printre elevi. Și cine știe dacă încurând va putea fi înlocuit în străduințele lui. În el am pierdut, deci, un tovarăș de muncă pe care nu-l vom putea uită.

⊗

Notițe. Prietinel și colaboratorul nostru d-l Emil Gârleanu a fost numit director al Teatrului Național din Craiova. Felicităm Teatrul Național din Craiova pentru această achiziție. Suntem siguri că d-l Gârleanu va da o nouă viață acestei instituții culturale.

* D'Annunzio speră să scape din incurcăturile materiale cu noua lui piesă Sf. Sebastian. Nădejile lui au fost, însă, spulberate. Parisul, unde s'a reprezentat pentru prima oară, n'a voit să se entusiasmeze de noua operă a rafinatului scriitor italian. Creditorii se pare că au pierdut și ei orice respect față de cântărețul Italiei, căci nu s'au sfiit să-i liciteze tot ce-avea în villa dela Florența. Și-avea multe lucruri de valoare și opere de artă, un adevărat muzeu, după cari s'au bătut amatori din lumea 'ntreagă.

* În legătură cu articolele noastre despre organizarea economică și culturală a țărânimii, atragem atențiunea asupra articolului „Din luptele națiunilor subjugate pe țărâmul economic și social“ de d-l Maximilian Popovici, apărut în „Românu“ Nr. 115 1911. În acest articol se recomandă înființarea cercurilor agricole și tribunalelor de arbitraj la sate, după modelul celor din Polonia germană.